

RPI – 2017. február 16.

Hitvallás és hivatás – protestáns hivatásetika a köznevelésben

Kell-e etikát tanítani?

Dr. Tomka János

főiskolai tanár, KRE

tomka.janos@kre.hu, 70-333-1550

Tartalom

1. Bevezetés
2. Ráció kontra verseny
3. A kettős erkölcs rendszere
4. NEM a felületességre

Szorongató kérdések

1. Szükség van az etika oktatásra a köznevelésben?

Igen

Nem

2. Fogékonyak a gyerekek és a fiatalok az erkölcsi kérdésekről való beszélgetésekre?

Igen

Nem

3. Mit könnyebb tanítani?

Szaktárgyat

Etikát

4. Kiket a legnehezebb etikára tanítani?

Iskolás kor alattiakat

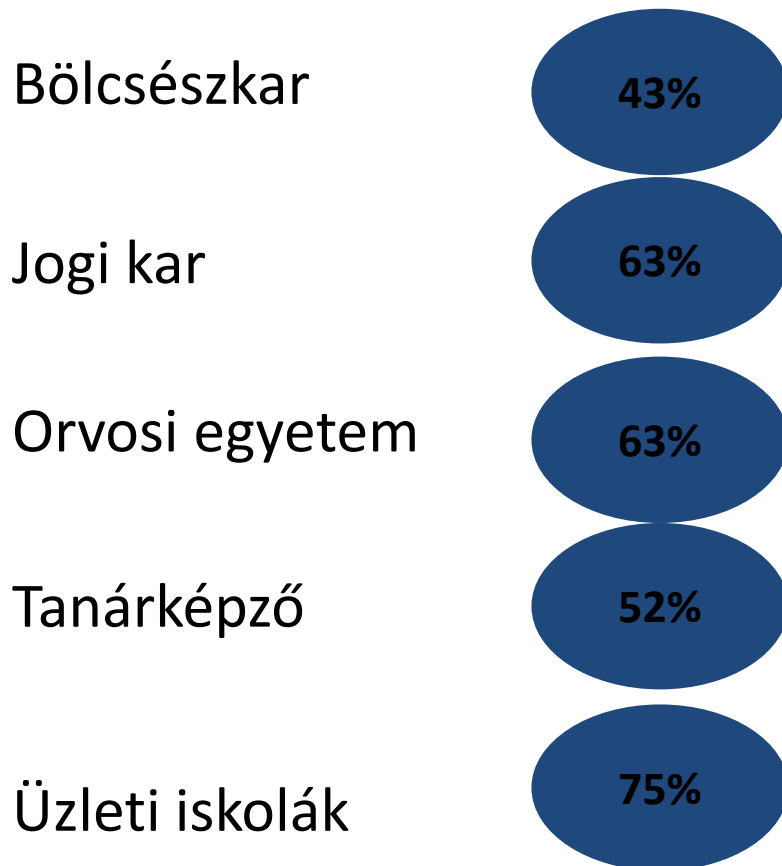
6-10 éveseket

10-14 éveseket

14-18 éveseket

Egy felmérés eredményéből

A diákok hány százaléka ismerte be, hogy csalt annak érdekében, hogy javítsa bejutási esélyét a felsőoktatásba?

Rutgers University, 1992

Magyarországon jobb a helyzet?

Statisztika helyett példa: évekkel ezelőtt egy gazdasági főiskolán beadandó dolgozat

- Rövid könyvismertető a legsikeresebb vezetési modellek című könyvről
- Egyik dolgozat során ért benyomások
 - 1. bekezdés: talán olvastam már valahol
 - 2. bekezdés: biztosan olvastam már valahol
 - 3. bekezdés: lehet hogy én írtam
 - 4. bekezdés: elővettem a könyv ajánlóját...

Tartalom

1. Bevezetés
2. Ráció kontra verseny
3. A kettős erkölcs rendszere
4. NEM a felületességre

„Agresszív társaság” elnevezésű szituációs játék

- Üzleti év szimulálása 10 fordulóban
- Csoportok titkos döntése: eladnak vagy befektetnek
- A győztes csapat a társaság eredményéből bónuszt kap
- Pontozás szabályai:
 - minden csoport elad: mindegyiket veszteség éri
 - minden csoport befektet: mindegyik nyereségre tesz szert
 - vegyes döntés: eladó csoportoknak nyereség, befektető csoportoknak veszteség, összeredmény = \emptyset

Speciális fordulók

- 5. forduló előtt: csoportvezetők megbeszélése – megegyezhettek melyik csoport milyen döntést fog hozni
 - szokásos nyereség illetve veszteség háromszorosát kapják a csoportok
- 8. forduló előtt: csoportvezetők újabb megbeszélése – megegyezhettek melyik csoport milyen döntést fog hozni
 - szokásos nyereség illetve veszteség ötszörösét kapják a csoportok
- 10. forduló előtt: összdolgozói értekezlet
 - szokásos nyereség illetve veszteség tízszeresét kapják a csoportok

Ön ...

- ... megtenne mindent annak érdekében, hogy csoportja betartsa az ígéretét?

Igen

Nem

- ... elvárná, hogy a többi csoport betartsa a megállapodást?

Igen

Nem

- ... megbízna a többi csoportban, hogy betartja a megállapodást?

Igen

Nem

Mi történt a játék során?

- Cég szintjén komoly veszteség – a győztes csapat nem kapott bónuszt
- 5. forduló előtt a csoportvezetők megállapodása: mindegyik befektet – csak egy csoport tartotta be
- 8. forduló előtt a csoportvezetők csak vitatkoztak
- 10. forduló előtt három csoportvezető hallgatta a negyedik társukat, aki magyarázkodott és homályos taktikát javasolt
- Játék után a hallgatók mély elkeseredése

Tartalom

1. Bevezetés
2. Ráció kontra verseny
3. A kettős erkölcs rendszere
4. NEM a felületességre

Az etika oktatás mellőzése

Joel M. Podolny

„...az üzleti iskolák jórészt mellőzték az értékek és az etika oktatását, mivel ezek nem részei az ilyen intézményekben hagyományosan oktatott akadémiai tárgyak körének.

A következmények katasztrofálisak.

...

Vagyis, ha többen egy bizonyos módon cselekedtek, akkor a hallgatók úgy érezték, hogy rendben van, ha ők is azt teszik.”

Az idézet tanulságai

- Nem mindig mellőzték az etika oktatását: a XIX. század végéig az egyetemeken a legfontosabb tárgy az erkölcsfilozófia volt
- Miért mellőzték a XX. században:
 - nem tudtak megegyezni egy közös erkölcsi alapelvben
 - lelkiismeret megnyugtatója: különböző gazdasági és vezetési témákat lehet technokrata módon tanítani
- Következmény: kiváló képességű és eredményű hallgatók erkölcsi analfabéták maradtak – képtelenek az erkölcsi ítéletalkotásra és etikai szempontokat figyelembe vevő döntéshozatalra
- A hallgatók „úgy érezték” következménye: „én csak azt tettem, amit mindenki”
- Sok cég elindította az etikai képzést, de ezek vákuumban folynak
 - Az oktatóknak hiányzik a megfelelő tapasztalata
 - A hallgatók nem tudnak kapcsolódni az erkölcsi kérdésekhez

Egy vezető töprengései

„Az Etika és Felelős Üzleti Gyakorlat csoportvezetőjeként az volt a feladatom, hogy olyan szolgáltatásokat értékesítsek más vállalatoknak, amelyek elősegítik azok felelősségteljesebb gyakorlatát. Egy egyszerű tény azonban folyamatosan hátráltatott: miközben mi az Arthur Andersennél fontosnak tartottuk, hogy az ön, vagyis az erkölcsi kihívásokkal küszködő vállalati ügyfél háza táján rendet tegyünk, mi nem éreztünk ugyanilyen késztetést arra, hogy magunkba nézzünk. Hogyan értékesítene olyan „nélkülözhetetlen programokat és szolgáltatásokat”, amelyeket a saját cége nem hajlandó alkalmazni? Mit válaszolna arra a kérdésre, hogy „ha ezek a dolog annyira nélkülözhetetlenek, hogyhogy az ön cége egyiket sem használja?”

(Barbara Ley Toffler, az Arthur Andersen egykori részlegvezetője)

Többszörösen kettős erkölcs

- Két egymástól elkülönített erkölcsi világ kialakulása: egy magánéleti és egy munkahelyi
- Más erkölcsöt akarnak eladni a cégek/intézmények, mint amelyet magukra alkalmaznak
- Nem egyezik meg a meghirdetett szervezeti etika a vezetők által képviselt erkölccsel
- „Legjobb munkáltató” címet elnyert cégek irgalmatlan követelményeket állítanak a munkatársaik elé

Tartalom

1. Bevezetés
2. Ráció kontra verseny
3. A kettős erkölcs rendszere
4. NEM a felületességre

A felületesség megnyilvánulása

- „Legyünk túl rajta”
- Hurrá-optimizmus
- Az erénycsőszök tanítása
- Cinizmus
- A morálfilozófusok tudománykodása

Hogyan csálnak a becsületesek?

Dan Ariely
(1968 -)

- Harvard Business School, MIT, Princeton, UCLA és Yale egyetemeken több ezer „becsületes” hallgatóval
- 20 egyszerű számtanfeladatból álló kérdéssor
- A kísérleti csoportokban: kb. fél dollár minden helyes válaszáért
- A kontrollcsoportokban: osztályzat
- A kísérleti csoportokban a válaszlapokat megsemmisítették
- Az átlagos négy helyett hat helyes választ „vallottak be”

HBRm 2008. április

Mit jelent ez?

- Adódó alkalommal az emberek többsége 50 százalékkal meghamisította az eredményt
- Más szemszögből nézve a csalás lehetőségét 12,5 százalékban használták ki
- Szomorú vagy öröndetes az eredmény?

Milyen tényezők befolyásolták a csalás mértékét?

- A tettenérés veszélyének csökkentése (teljes anonimitás a felvett pénzüsszeggel kapcsolatban) : nőtt-e a csalás mértéke?

- Igen

Nem

- Nem

- A jutalmat játékszetonban kapták meg

- Nőtt-e a csalás mértéke?

- Igen

Igen

- Nem

- Átlagosan hány százalékkal nőtt a csalás mértéke?

Több mint
100%

Minek a hatására csökkent a csalás mértéke?

„Azt figyeltük meg, hogy ha rávettük a résztvevőket, hogy gondolják végig a becsületességgel kapcsolatos normáikat (a Tízparancsolat felidézésével, vagy becsületkódex aláíratásával), az teljes mértékben megszüntette a csalás jelenségét.”

(Dan Ariely)

Kérdések útravalóul

- Hogyan lehet közel vinni a gyerekekhez és a fiatalokhoz a mai világban a Tízparancsolat örök üzenetét?
- Mit kell tenni azért, hogy az erkölcs tananyagát ne felejtsük el és alkalmazzuk a gyakorlatban?